

СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Сільський зелений туризм є однією з найбільш перспективних форм туристичної діяльності, яка посідає значне місце у сучасному туристичному секторі, оскільки сприяє розвитку сільських територій та збереженню природних ресурсів. Його специфіка полягає у поєднанні рекреації в природному середовищі з ознайомленням із локальною культурою та залученням туристів до традиційних видів сільськогосподарської діяльності. Така інтеграція забезпечує не лише оздоровчий ефект, а й формує умови для активної взаємодії людини з довкіллям. Поширення сільського зеленого туризму у різних країнах світу створює додаткові можливості для соціально-економічного зростання сільських громад, відкриваючи нові напрями зайнятості та залучення інвестицій.

Для України, що характеризується значним природним потенціалом та багатою культурною спадщиною, розвиток сільського зеленого туризму має стратегічне значення. Водночас ефективне розширення цього туристичного напрямку потребує комплексного врахування економічних, екологічних, соціальних і культурних чинників. Подальші перспективи галузі визначаються рівнем удосконалення інфраструктури, підвищенням якості туристичних послуг та впровадженням дієвого нормативно-правового забезпечення. Реалізація потенціалу сільського зеленого туризму можлива лише за умови тісної взаємодії органів місцевого самоврядування, представників бізнесу та громадських організацій, що мають спільно працювати над збереженням природного середовища та розвитком туристичної інфраструктури.

Отже, дослідження особливостей та напрямів розвитку сільського зеленого туризму є актуальним завданням, оскільки воно сприяє формуванню стійкої, конкурентоспроможної туристичної моделі, здатної забезпечувати економічні вигоди та водночас підтримувати збереження природної й культурної спадщини.

Дослідження розвитку сільського зеленого туризму в Україні засвідчує значний потенціал цієї сфери для впровадження інноваційних практик, спрямованих на забезпечення сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності держави в умовах глобалізованого туристичного ринку. Сільський зелений туризм виступає важливим чинником формування доходів, зростання зайнятості населення та активізації місцевих економік, що зумовлює необхідність його глибокого аналізу в контексті сучасної економічної політики України.

Підвищення попиту на відпочинок у сільській місцевості створює передумови для економічного зміцнення територіальних громад. Цей вид туризму сприяє відкриттю нових робочих місць, стимулює розвиток малого й середнього підприємництва, а також сприяє залученню інвестицій у туристичну інфраструктуру. Такі процеси підтримують екологічно відповідний і соціально орієнтований розвиток регіонів, що є особливо важливим для територій із обмеженими альтернативними джерелами доходу [4].

Сектор сільського зеленого туризму також має вагоме значення для збереження та популяризації культурної спадщини України. В умовах постпандемічних змін у туристичних вподобаннях він набуває додаткової актуальності як безпечна, екологічна та менш масова форма відпочинку. Поширення цифрових технологій – зокрема онлайн-бронювання, віртуальних турів, інтерактивних карт – сприяє підвищенню якості сервісу та розширенню цільової аудиторії [1].

У вітчизняному законодавстві термін «сільський зелений туризм» уперше був закріплений у Законі України «Про особисте селянське господарство» від 15 травня 2003 року. Цей нормативний документ визначив його правовий статус як непідприємницький вид діяльності та створив основу для розвитку туристичних послуг на базі особистих селянських господарств [2].

Згідно із законодавчим трактуванням, сільський туризм передбачає стаціонарний відпочинок у сільській місцевості з можливістю короткотермінових поїздок або прогулянок, орієнтований на спокій, взаємодію з природою та ознайомлення з локальними традиціями. Такий тип відпочинку поєднує рекреаційну функцію з культурно-пізнавальною складовою, що підсилює його привабливість для широкої аудиторії як в Україні, так і за її межами.

Екотуризм суттєво відрізняється від сільського за своїм змістом і способом організації відпочинку. Якщо сільський зелений туризм здебільшого орієнтується на спокійний відпочинок у сільському середовищі та занурення в локальні традиції, то екотуризм передбачає активне пересування й постійний рух. Його головною метою є пізнання природних ландшафтів, відвідування унікальних природних та історичних локацій, а також знайомство з культурною спадщиною регіону. При цьому сільські садиби нерідко слугують базою для ночівлі та харчування, що дозволяє поєднувати елементи обох видів туризму та створює умови для їх взаємодоповнення.

Попри спільну орієнтацію на природу та автентичність, ці види туризму відрізняються рівнем активності туристів та акцентами їхніх інтересів: екотуристи надають перевагу активним маршрутам і природничим дослідженням, тоді як учасники сільського туризму більше зацікавлені у відпочинку, місцевому побуті та культурних традиціях.

Подальший розвиток нормативно-правової сфери підтверджує важливість чіткого розмежування туристичних понять. Так, 29 квітня 2021 року Верховна Рада України ухвалила законопроект № 4162, яким внесено зміни до Закону України «Про туризм» та низки інших актів, що уточнили основні види туризму. Зокрема:

- **Аграрний туризм** визначено як вид діяльності, спрямований на ознайомлення туристів із особливостями ведення селянського чи фермерського господарства. Він може включати елементи участі в аграрних процесах або спостереження за ними.

- **Екологічний туризм** орієнтується на відпочинок або отримання природничих знань із суворим дотриманням принципу мінімального впливу на довкілля та його збереження.

• **Сільський туризм** спрямований на відпочинок у сільській місцевості та передбачає проживання в сільських садибах з можливістю ознайомлення з традиціями, звичаями та побутом місцевого населення.

Таким чином, законодавчі зміни заклали підґрунтя для більш чіткої класифікації туристичних напрямів, що сприяє формуванню ефективної туристичної політики та розвитку галузі в цілому.

Попри розбіжності в наукових підходах до визначення поняття сільського (зеленого) туризму, його зміст можна розкрити через такі основні організаційні форми:

– **сільський (зелений) туризм** – включає перебування туристів в оселі сільського господаря, який провадить основну діяльність у сфері особистого селянського господарства. Туристи отримують послуги з проживання, харчування, а також мають можливість ознайомитися з місцевою культурою, традиціями та побутом;

– **агротуризм** – зосереджений на використанні фермерських господарств як баз для рекреації, освіти чи активного залучення туристів до господарської діяльності. Особливість агротуризму полягає в тому, що сільське господарство є не лише місцем відпочинку, а й головним об'єктом інтересу туристів;

– **екотуризм** – орієнтований на відвідування сільських територій, розташованих у природоохоронних зонах, таких як національні парки, природні парки або заповідники. Цей вид туризму спрямований на збереження природних і культурних цінностей. Для екотуризму характерне регулювання відвідуваності територій і обмеження видів розважального відпочинку задля мінімізації впливу на навколишнє середовище [5].

Таким чином, усі види сільського туризму мають спільну мету – створення можливостей для відпочинку на природі, збереження культурної спадщини та сприяння сталому розвитку сільських територій, водночас відрізняючись специфікою організації та основними завданнями.

Як показують дослідження, відновлення цієї галузі потребує комплексного підходу, який включає не лише відновлення зруйнованих об'єктів інфраструктури, але й адаптацію до нових умов, зміцнення внутрішнього туризму, а також створення привабливих умов для інвесторів та туристів. Важливими аспектами є екологічність, підтримка місцевих виробників, розвиток місцевих культурних ініціатив та збільшення привабливості сільських територій через нові туристичні продукти. Тому післявоєнний розвиток сільського зеленого туризму стане не лише важливим напрямом для залучення туристів, але й важливою частиною стратегії відновлення економіки та підвищення якості життя на селі.

Сертифікація, яку проводить «Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму», відкриває значні можливості для розвитку туристичних садиб. Завдяки цьому механізму, власники сертифікованих садиб отримують підтримку в межах державних і регіональних програм розвитку, що включає доступ до фінансування, податкових пільг і інвестицій для модернізації та вдосконалення інфраструктури.

Сертифікація сприяє зростанню привабливості таких садиб для туристів, оскільки вона є визнаною практикою в багатьох економічно розвинених країнах, що дає змогу прогнозувати збільшення кількості іноземних туристів у сертифіковані об'єкти в Україні. Зокрема, сертифікат «Українська гостинна садиба» має вагоме значення для стимулювання розвитку сільського зеленого туризму завдяки кільком ключовим аспектам, рис. 1. [4].

Рис. 1. Ключові аспекти стимулювання розвитку сільського зеленого туризму [3]

Загалом, сертифікація садиб через систему «Українська гостинна садиба» не лише сприяє підвищенню стандартів обслуговування, а й слугує потужним інструментом для інтеграції України у світовий туристичний простір та формування позитивного іміджу її сільських регіонів.

Після завершення війни в Україні сільський зелений туризм має великий потенціал для відновлення та розвитку. Однак для досягнення цих цілей країна зіткнеться з низкою викликів, що вимагають ефективних стратегій та зусиль на рівні держави, місцевих громад і приватного сектору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сільський зелений туризм – від роз'єднаних садиб до територіальних кластерів. Брошура, 2023. 64с. URL: <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/Rutynskyy-Silskyy-zelenyy-turyzm-2018-book.pdf>
2. Проект Закону України про «Туризм». URL: [Офіційний портал Верховної Ради України \(rada.gov.ua\)](https://rada.gov.ua)
3. Тищук І. В. Сільський зелений туризм: ключові аспекти та перспективи розвитку. Post-War Reconstruction of Ukraine: Legal, Political and Economic Challenges in Historical Perspective

: scientific monograph. Ed. by V.M. Stratonov. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2025. P. 784-808. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-559-4-39>

4. Тищук І. В., Ільїна О. В. Сільський зелений туризм в Україні: стан, динаміка, міжнародний досвід. *Географічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Луцьк: Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 3. С. 84-93. DOI : <https://doi.org/10.32782/geochasvnu.2024.3.12>

5. Матвійчук Л. Ю., Тищук І. В. Сільський зелений туризм як фактор регіонального розвитку: методологічний аспект та практичний досвід : монографія. Луцьк : РВВ Луцького НТУ, 2017. 260 с.